

**Examenul național de bacalaureat 2026**

**Proba E. d)  
Psihologie**

**Varianta 1**

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de trei ore.**

**I TÊTEL**

**(30 pont)**

Minden alábbi kérdésre vonatkozóan írja a vizsgalapra a kérdés számát és a helyes válasz betűjelét! Egyetlen helyes válaszlehetőség van.

1. Az érzékeléseket, amelyek tájékoztatnak bennünket a végtagok és a test térbeli helyzetéről, valamint az általunk végzett mozgásokról, a következőképpen nevezik:

- a. exteroceptívek
- b. propioceptív-kinesztetikusak
- c. külsők
- d. interoceptívek

2. Az a pszichés folyamat, amely szintetikus, egységes képet alkot azokról a tárgyakról és jelenségekről, amelyek közvetlenül hatnak érzékszerveinkre, a következő:

- a. észlelés
- b. érzékelés
- c. képzet
- d. képzelet

3. Észlelhetünk például egy kockát úgy, hogy csak egymás után látjuk három oldalát, azonban amikor felidézünk a korábban érzékelt kockát, egyszerre tudjuk megjeleníteni minden oldalát, ezt a képzetre jellemző tulajdonságot úgy nevezzük, hogy:

- a. sematizálás
- b. konkretizálás
- c. panoramizálás
- d. absztraktizálás

4. A belső mobilizáló tényezők összességét, legyenek azok velünk születettek vagy szerzettek, tudatosak vagy tudattalanok, egyszerű fiziológiai szükségletek vagy elvont eszmék, a következő jeleníti meg:

- a. az akarat
- b. a szükséglet
- c. az eszmék
- d. a motiváció

5. A viselkedésnek a stimuláló-energizáló oldala, amely fokozza az emberi tevékenységet, a következő:

- a. a kommunikáció
- b. az érzelmek
- c. a gondolkodás
- d. az emlékezet

6. A figyelem befogadó köre, amelyet az egy időben észlelhető, felidézhető vagy átgondolható elemek (például különálló betűk, szótagok, szavak, vonalak, geometriai alakzatok, különálló személyek) száma alapján értékelünk, a következőre vonatkozik:

- a. a figyelem terjedelme
- b. a figyelem megosztottsága
- c. a figyelem erőssége
- d. a figyelem tartóssága

7. Az olyan tulajdonságok, mint a kitartás, függetlenség, határozottság és állhatatosság, amelyek például Mihail Sadoveanu „Baltagul” című regényének Vitoria Lipan nevű szereplőjében azonosíthatóak:

- a. jellembeli képességek
- b. a figyelem minőségei
- c. az akarat minőségei
- d. vérmérsékleti képességek

8. A kreativitás legmagasabb szintje, amely a zseniális embernél nyilvánul meg, és forradalmasítja az emberi tevékenység egyik területét (legyen az tudományos, technikai vagy művészeti), a következő:

- a. inventív kreativitás
- b. kifejező kreativitás
- c. innovatív kreativitás
- d. emergens kreativitás

9. Az érzelmi megélések minden esetben

- a. pozitívak
- b. szubjektívek
- c. objektívek
- d. semlegesek

10. Az impulzív, erőszakos, hirtelen jelentkező és rövid ideig tartó érzelmi élmények, amelyek a tudatos kontroll alól kicsúszhatnak, mint például a harag, a rémület vagy a robbanásszerű nevetés, a következő néven ismertek:

- a. motívumok
- b. emociók
- c. indulatok
- d. hangulatok

## II TÉTEL

(30 punct)

Adott az alábbi szöveg:

*A képzelőerő folyamatában a gondolkodás fontos szerepet játszik. A képzelő tevékenység az elemzés és szintézis, az absztrahálás és általánosítások révén valósul meg, melyek a gondolkodás alapvető műveletei, a képzelet akkor válik igazán alkotóvá, amikor heurisztikát alkalmaz.*

- a) Adja meg két lelki folyamat/jelenség jelentését melyre utalást talál a szövegben! **6 pont**
- b) Írja le az a) pontban megadott egyik lelki folyamat/jelenség három jellemzőjét! **6 pont**
- c) Magyarázza meg szövegben tárgyalt és az a) pontban meghatározott lelki folyamatok/jelenségek közötti kölcsönhatást körülbelül egy oldal terjedelemben, a fogalmakat a sajátos pszichológiai jelentésükben használva! **8 pont**
- d) Személtesse egy konkrét példával a sematizálást, ami a képzelet egyik eljárása! **4 pont**
- e) Érveljen személyes nézőpontja mellett a heurisztikus stratégia fontosságáról a problémamegoldás folyamatában! **6 pont**

## III TÉTEL

(30 punct)

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget:

*Ez a XVII. századi holland filozófus, akit elítéltek és kiközösítettek, a racionalizmus legnagyobb képviselője (...), a logika szerint nem kellene, hogy a mai kor számára aktuális szerző legyen. Írásai komorak, szigorúak, sőt, szárazok, folytatják az irodalmat. Az emberi létről alkotott elképzelése gyökeresen ellentétes azzal a szabadságfelfogással, amely napjainkban az önkifejezés spontaneitásában nyilvánul meg. Spinozából semmi sem illeszkedik könnyedén a 21. századból semmihez. Ennek ellenére (...) három és fél évszázaddal halála után gondolatai nemcsak óriási intellektuális érdeklődésre tartanak számot, hanem képesek konkrét embereknek is segíteni abban, hogy megélik saját valós létüket. Különösen az emberi pszichológiáról szóló tanulmánya meglepően modern és tiszta vízió, ezért még a technológia korában is olvassák (...). Baruch Spinoza a tudományos forradalom idején élt, amelyben aktívan részt vett, egyrészt mint kézműves (foglalkozása a távcsövekhez, mikroszkópokhoz és más optikai eszközökhöz használt lencsék csiszolása volt), másrészt elméleti szakemberként, hiszen követte a fizika és más tudományok fejlődését. Az anyagi világ megismerése iránti vonzalma nem feledtette vele el az emberi lény szubjektív dimenziójának jelentőségét (...). Elutasította a hatalmasok hízelgéseit és pénzét, hogy szegénysége révén megőrizhesse szabadságát és függetlenségét. A lencsecsiszolás mesterségéből tartotta fenn magát, miközben egy olyan elvont rendszert dolgozott ki, amely nem az érzékelés adatain alapult. Teljesen a filozófiának szentelte életét, és még azután is, hogy híressé vált egész európai művelt köreiből, nem akarta megélhetését ebből biztosítani (...).*

*Spinoza kiteljesedett, becsületes és békés ember volt, akire életében, de még halála után is félelmetes erőszakhullám zúdult. A türelemet, a tiszteletet, a független gondolkodást és a polgári békét hirdette. Az emberi életre vonatkozó ideálját – a bölcs ember visszafogott, elmélyült gondolkodásnak és másokkal való békés kapcsolatnak szentelt életét – saját maga is megvalósította, de ez az eszmény ellenségeskedéssel és rosszindulattal találkozott (...). Születésének városában Baruchot kizárták a zsidó közösségből és a zsinagógából, mivel olyan eszméket vallott, amelyek ellentétben álltak a hivatalos vallással (...). Néhány hónappal halála után, amikor barátai kiadták összes művét, a hatóságok betiltották, elutasították és elégetésüket rendelték el. Ez mérhetetlen ellenségeskedésnek tűnik valaki iránt, akinek gyűrűjébe a következő latin mottó volt vésve: *Caute*, azaz „Légy óvatos” (...). Spinoza életrajza több, nehezen pótolható hiányosságot mutat. A dokumentumok hiánya olyan tényezőkre vezethető vissza, mint a zsidó közösség diszkriminációja, Spinoza visszahúzódó jelleme és magányos, elzárkózott élete. Levelezése – amelynek filozófiai értéke hatalmas – kevés életrajzi információt tartalmaz, feltehetően azért, mert maga a filozófus is szűkmarkúan bánt ezekkel (...). A rendelkezésre álló adatok szerint Baruch nem volt ügyes kereskedő, és az apjától örökölt, már adósságokkal terhelt vállalkozás az ő irányítása alatt csődbe jutott. Baruch üzleti és anyagi javak iránti érdektelensége, valamint a megismerés iránti elköteleződése már egy fiatalkori írásából is kitűnik: „Természetesen látjuk a megbecsültség és a gazdagság előnyeit, de megértettem, hogy le kell mondanom ezek hajszolásáról, ha komolyan egy új és másfajta dolognak akarom szentelni magam.”*

(Joan Solé, Spinoza. *Filosofia după metoda geometrică*, Ed. Litera, București, 2020)

- 
1. Nevezze meg C. G. Jung elmélete alapján Baruch Spinoza temperamentumának típusát! Írjon le a szöveg alapján két gondolatot/kijelentést, amely alátámasztja adott válaszát! Pontot ér:
- a. Baruch Spinoza temperamentumának megnevezése C.G. Jung elmélete alapján. **2 pont**
- b. a szöveg bármely két olyan gondolatának/állításának a kiválasztása, amely az adott választ alátámasztja **4 pont**
2. Úgy gondolja, hogy Baruch Spinoza elveihez hű személy volt? Egy a szövegre való hivatkozással indokolja meg adott válaszát! **4 pont**
3. A szöveg leírja Baruch Spinozara vonatkozóan az a tényt, hogy *még a technológia korában is olvassák*. A megadott szöveg alapján említsen meg két okot, amely alátámasztja ezt az állítást! **6 pont**
4. Mutassa be, fél oldal terjedelemben G. W. Allport elmélete alapján, Baruch Spinoza karakterét, kiemelve ennek egy kardinális és két fő vonását! Pontot ér:
- a. Baruch Spinoza karakterének egy kardinális vonásának kiemelése **2 pont**
- b. Baruch Spinoza karakterének két fő vonásának kiemelése **4 pont**
- c. a bemutatás koherenciája **1 pont**
- d. a terjedelmi keretekhez való igazodás **1 pont**
5. Támassza alá érvekkel a kijelentést, miszerint *a képesség egy olyan tulajdonság vagy pszichikai és fizikai tulajdonságok összessége, amely az átlagnál jobb teljesítményt eredményez a tevékenység során*. **6 pont**